

Tekenen in de tijd 209

23-29 juli 2023

Deze zondag was het de Dag van de Grootouders en Senioren. Paus Franciscus stelde drie jaar geleden deze dag in om de band tussen de generaties te versterken. Erik Borgman vraagt wat ouderen en jongeren elkaar kunnen geven en in welke zin dat naar zijn ervaring belangrijk is.

Het zal in onze streken maar weinig gevierd zijn, maar de vierde zondag van juli is door paus Franciscus in 2021 uitgeroepen tot wereldwijde Dag van de Grootouders en Senioren. Dat was dus afgelopen zondag. De datum is gekozen vanwege de nabijheid aan het feest op 26 juli van de heilige Anna en Joachim, de grootouders van Jezus. De paus benadrukt met enige regelmaat het belang van de band tussen de generaties en met name het in ere houden van ouderen. Ze worden volgens hem te vaak als overbodig en eigenlijk achterhaald gezien. We hebben niet alleen de samenleving van vandaag aan hen te danken, zij hebben volgens de paus jongeren nog altijd veel te bieden.

Nu is het idee voor een dag voor grootouders niet bepaald nieuw. Sinds 1978 wordt in de Verenigde Staten een dergelijke dag gevierd op de zondag na de eerste maandag van september, Labor Day. Dit is te danken aan de lobby van Marian McQuade (1917-2008). Vanaf 1973 droeg zij de hoop uit dat een dergelijke feestdag jongeren wat meer respect en waardering voor de ouderen zou bijbrengen. Zij pleitte er bovendien voor dat gezinnen met kinderen een grootouder zouden adopteren als de eigen grootouders niet meer leefden, of om andere redenen niet beschikbaar waren. Op deze manier zouden anders eenzame ouderen in tehuizen regelmatig gezelschap hebben en zouden kinderen levend contact houden met het verleden. In 1978 stelde president Jimmy Carter inderdaad een National Grandparents Day in. Vanuit de Verenigde Staten is het idee naar andere landen overgewaaid. In Nederland geldt 4 juni als jaarlijkse Oma en Opadag, maar het idee lijkt nog niet echt breed te zijn aangeslagen.

Op zich zijn grootouders naar mijn gevoel veel meer in beeld dat vroeger, dus je zou zeggen dat er alle kans is dat een dag te hunner ere aanslaat. Veel mensen passen een of meerdere dagen in de week op de kinderen van hun kinderen en in de vakantie zie je in de trein, in de stad en bij attracties overal grootouders in het gezelschap van hun kleinkinderen. De grootouders zijn bovendien een markt. Velen hebben wel wat geld te besteden en willen hun kleinkinderen graag een cadeau geven. Dat een dag voor grootouders toch niet goed aanslaat, lijkt mede te komen omdat oma's en opa's bij ons geëerd worden op moeder- en vaderdag. Grootouders zijn immers de ouders van de ouders van hun kleinkinderen.

Wat grootouders hun kleinkinderen vooral te bieden hebben, is tijd. Ouders hebben het druk met hun eigen leven en alles wat dat tegenwoordig impliceert aan werken en netwerken, zelfzorg en relatiebeheer. Ook veel grootouders werken nog, maar de meeste hebben toch minder het gevoel dat zij zich nog waar moeten maken. Sommigen willen ook inhalen wat zij bij hun eigen kinderen gemist hebben: het ontspannen met kinderen optrekken zonder zich zorgen te moeten maken over hun scholing of hun ontwikkeling. De strenge moeder of vader die bij hun kleinkinderen alle teugels laat vieren, het komt nog altijd volop voor. Je zou hopen dat kinderen op deze manier ook weer leren dat er niet alleen maar van alles moet. Op schoot

hangen, je een beetje vervelen omdat je even niets weet te doen, stomme liedjes zingen: er is niets mis mee. In tegendeel, het hoort onvervreemdbaar bij het leven.

Het belang dat paus Franciscus hecht aan contacten met grootouders en senioren hangt samen met wat hij ziet als een goede samenleving en het beeld dat daarbij hoort van een goed en geslaagd leven. In zijn preek tijdens de eucharistieviering van deze zondag zei hij het zo:

Broeders en zusters, hoezeer hebben we behoefte aan een nieuwe band tussen jong en oud, zodat het sap van hen die een lange levenservaring achter zich hebben de scheuten van hoop voedt van hen die in de groei zijn. In deze vruchtbare uitwisseling kunnen we de schoonheid van het leven leren kennen, een broederlijke samenleving opbouwen en in de kerk in staat zijn elkaar te ontmoeten en de dialoog aan te gaan tussen traditie en het nieuwe van de Geest.

Oud en jong hebben elkaar wijsheid en vitaliteit te bieden, wortels en groeikracht. Juist waar we van elkaar verschillen, zijn we niet elkaars concurrenten, maar hebben we elkaar iets te geven. Aansluitend bij de parabel van het mosterdzaadje dat uitgroeit tot een boom waarin de vogels komen nestelen (Matteus 13,31-32; Marcus 4,30-32; Lucas 13,15-19) zegt de paus:

In het begin zijn we als een klein zaadje; dan worden we gevoed door hoop, en onze plannen en dromen komen tot bloei, waarvan de mooiste worden als de boom die niet voor zichzelf leeft, maar schaduw geeft aan iedereen die ernaar verlangt en ruimte biedt aan degenen die er een nest willen bouwen.

Wij mogen ten volle de ruimte innemen die wij nodig hebben om te bloeien. Maar we zijn geroepen onze bloei te maken tot woon- en schuilplaatsen van anderen.

Nu hadden wij toevallig de afgelopen tijd een kleinzoon in huis. Daarbij bleek mij weer eens dat je je niet te snel moeten laten meeslepen door mooie plaatjes. Een kleinkind vindt niet zonder wrijving een nest in de struik van het leven van zijn grootouders. Opa en oma zijn toch net iets minder vertrouwd dan mama en papa. Jonge kinderen zijn bovendien gewoontedieren en het is verwarrend dat wat thuis mag, door opa en oma niet goed wordt gevonden en omgekeerd. Anderzijds is het in ieder geval voor deze opa niet altijd eenvoudig te incasseren dat kleinkinderen behalve ruimte en tijd ook zoveel aandacht nodig hebben. Alles moet verteld en aangehoord worden en ik hoef niet per se overal alle details en achtergronden van te weten.

Maar de paus heeft gelijk, we halen elkaar uit onze bubbel en dat verrijkt ons. We leren ons aan elkaar aanpassen en dat maakt ons lenig. Kleinkinderen slepen ons mee met hun onvermoeibare levenslust en zij horen en zien van ons een manier om het leven in te richten die anders is dan thuis. Het remt mijn neiging een *grumpy old man* te worden en dat is een goede zaak. Hopelijk leren zij dat er altijd andere mogelijkheden zijn en dat je niet leuk hoeft te vinden wat anderen leuk vinden en je best kunt doen wat iedereen gek vindt. Voor mij hoeft een aparte dag voor grootouders niet, maar ben blij wel dat de Dag voor Grootouders en Senioren mij tot deze gedachten stimuleerde.

Erik Borgman, lekendominicaan

voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus te Utrecht